

MUZIEK UIT DUITSE EN BOHEEMSE ROMANTIEK

Op het zondagmiddagconcert op 16 maart geven Capella Oecumenica uit Delfzijl en het vrouwenkoor Sola Gratia uit Uithuizermeeden een concert in de Kruiskerk te Delfzijl. Beide koren staan onder leiding van Ties Molenhuis. De pianobegeleiding is in handen van Ellen Dijkhuizen.

Het concert staat in het teken van werken uit de Duitse en Boheemse romantiek. Muziek rondom Brahms en Dvorak, een concert in romantische sferen.

Kaarten voor het concert zijn in voorverkoop verkrijgbaar bij de leden en bij de aangegeven voorverkoopadressen. Aanvang van het concert is 16.00 uur.

In de 19e eeuw, hét tijdperk van de persoonlijke gevoelens, mochten de aller intiemste emoties eindelijk uitgesproken worden, in de vorm van gedichten, poëzie, romans, hartstochtelijke muziekstukken – en als je er nog een schepje bovenop wilde doen, met de combinatie van de twee, van woord en klank. En wat was dan het belangrijkste onderwerp van al die gevoelens? De liefde natuurlijk...maar ook het verlangen en de dood waren vrij normale onderwerpen naast allerlei natuurbespiegelingen over het bos, rozen en vogeltjes.

Capella Oecumenica brengt in het eerste gedeelte van het concert An die Sonne en Des Tage Weihe van Franz Schubert. Twee prachtige koorwerkjes van een groot liederen componist.

An die Sonne is een vierstemmig koorwerk van Schubert met pianobegeleiding waarin de Königin der Nacht in het volle licht wordt beschreven, maar waar ook de dood op de loer ligt.

Des Tages Weihe op. 146 / D 763 voor koor en piano.

De ondertitel van dit werk is 'Hymne zur Namens- oder Geburtsfeier'. Baronesse Geymüller wilde deze tekst, van een onbekende dichter, laten toonzetten om te vieren dat een vriend zijn gezondheid herwonnen had. Via zangpedagoge Anna Fröhlich werd Schubert benaderd. Kennelijk beantwoordde het resultaat aan de verwachtingen: de dankbare baronesse schonk de componist 50 Gulden voor dit koorwerk.

Capella eindigt met Zigeunerleben van Schumann. Schumann is een groot gedeelte van zijn leven bevriend geweest met Brahms. Ook wordt wel beweerd dat Schumann's vrouw Clara Wieck een verhouding gehad heeft met Brahms. Zigeunerleben is een werk met een onbestemd mysterieus en duister verlangen met zinderende zang en snuivende pianoklanken.

Sola Gratia brengt als eerste een 4 stemmig vrouwen- koorwerk van Schumann genaamd Die Kapelle gecomponeerd in een dubbelcanon. Vervolgens brengt het vrouwenkoor een zestal Mädchenchorlied van Herzogenberg. Een Oostenrijks componist en dirigent afstammend van de Franse adel die tijdens de Franse revolutie waren uitgeweken naar Oostenrijk. Hij was een fervent bewonderaar van Brahms en trouwde met Elisabet van Stockhausen een pianoleerling van Brahms. Er is dan ook een zeer aantrekkelijke correspondentie tussen Herzogenberg en Brahms bewaard gebleven. De Mädchenchorlieder zijn werken waarin Herzogenberg op een zeer subtiele wijze de tekst weet te verbeelden in klanken. Ook de pianobegeleiding geeft een extra dimensie aan deze werken.

Na de Pauze brengt Capella Oecumenica Quartette op 112 van Johannes Brahms. Deze werken componeerde Brahms aan het eind van zijn leven. Dit werk bestaat in feite uit twee gedeelten. Het eerst gedeelte bevat een aantal liederen waarin hij een voorkeur had voor duistere thema's. Het is eerste lied Sehnsucht is een meditatie over een onbevredigd verlangen van iemand die in eenzaamheid terugkijkt op zijn leven. Voor Brahms was dit gedicht min of meer autobiografisch. Hij componeerde vloeiende muziek met fluctuerende ritmes. Zoals water dat dag en nacht blijft stromen, zo vervliegt de tijd. Het lied "Nächtens"roept gevoelens op van een onprettige sluimering. De onrustige en nerveuze tremulerende pianobegeleiding zorgt voor een desolaat effect.

Het tweede gedeelte bestaat een viertal Zigeunerlieder over liefde, verlangen en allerlei dingen die horen bij de romantiek van die tijd.

Sola Gratia brengt na de pauze een zestal Moravische liederen van Dvorak. Deze duetten zijn door John Damsma gearrangeerd voor driestemmig vrouwenkoor en piano. Janacek heeft de duetten van Dvorak gearrangeerd voor gemengd koor en piano.

Dvorak wordt met Smetana en Janacek tot de grootste Tsjechische componisten gerekend.

Antonin Dvorak werd geboren 1841 in een klein plaatsje Nelahozeves boven Praag.

Op 6-jarige leeftijd ging hij op school in Nelahozeves en kreeg hij van zijn leraar de eerste vioollessen. In 1853 vertrok hij naar Zlonice om Duits te leren, want deze taal was in Bohemen, dat toen deel van Oostenrijk was, belangrijk. Bij Antonín Liehmann, de dirigent van het kerkkoor in Zlonice, kreeg hij piano- en orgelles. Hij speelde in het kleine orkest van zijn leraar mee en begon met componeren. Vanaf oktober 1857 ging hij op de Duitstalige Praagse orgelschool en volgde hij algemeen openbaar onderwijs. Hij werd altviolist in het orkest van de Caeciliavereniging.

Omdat hij geen baan als organist kon krijgen, werkte hij vanaf de zomer van 1859 als altviolist in het orkest van Karl Komzák, dat in cafés, op marktplaatsen en in kiosken ouvertures, dansen en potpourri's speelde. Gedurende de 11 jaren dat hij in dit orkest speelde, bekwaamde hij zich als autodidact in het componeren, zonder dat hij ook maar één werk publiceerde. Aanvankelijk concentreerde hij zich bij het componeren op het strijkkwartet. Vanaf 1874 gaf Dvorak aan een privémuziekschool muzieklessen en hij nam in februari een betrekking als organist aan in de kerk Sint Adalbert, die hij tot februari 1877 uitoefende. In 1874 diende hij bij de "Oostenrijkse commissie voor de kunst", waar ook de overbekende muziekcriticus Eduard Hanslick lid van was, een verzoek in voor een stipendium voor talentvolle, jonge kunstenaars zonder vermogen, die al eigen werken gepubliceerd hebben. Johannes Brahms was in hetzelfde jaar zijn voorspraak voor een vervolgstipendium voor de eenvoudige Moravische Duetten. Brahms deed ook een goed woordje bij de muziekuitgever Fritz Simrock voor de publicatie van deze duetten. Compositorisch was Dvorak nu enigszins op Brahms georiënteerd, wat te herkennen is in de Slavische dansen, op. 46, de 6e symfonie en het strijkkwartet C-groot, op. 61. Vanaf 1878 geraakten Dvorak en Brahms innig bevriend.

Een belangrijk onderdeel in dit concert vormt het pianoduo Ellen Dijkhuizen en Ties Molenhuis. Zij spelen voor de pauze een aantal Hongaarse dansen van Brahms.

De Hongaarse dansen (Duits: Ungarische Tänze) van de componist Johannes Brahms zijn een verzameling van 21 dansen voor vierhandig piano. Alleen de nummers 11, 14 en 16 zijn geheel originele composities van Brahms. De melodieën van de andere Dansen zijn niet oorspronkelijk van Brahms zelf, maar zijn een bewerking van bestaande melodieën. Het zijn ook echter geen originele Hongaarse volksliederen van Hongaarse zigeuners zoals vaak wordt aangenomen, maar meer thema's die Brahms kende via de violist Eduard Reményi. Deels zijn

ze afkomstig van Reményi zelf en deels van andere componisten uit de Hongaarse folklore uit die tijd. De Hongaarse dansen behoren tot Brahms' bekendste werken, en Brahms heeft er in elk geval goed aan verdiend.

De Hongaarse dansen ontstonden in de jaren 1858–69 in de oorspronkelijke versie voor vierhandig piano. Brahms maakte zelf een transcriptie voor orkest van de dansen nr. 1, nr. 3 en nr. 10 in 1873, die op 5 februari 1874 onder leiding van de componist zelf in Leipzig in première gingen. De andere dansen werden georkestreerd door andere componisten, waaronder Antonín Dvorak. Van sommige Dansen wijkt de toonsoort van de orkestversie af van de oorspronkelijke pianoversie. De bekendste van de Hongaarse dansen is nr. 5 (in fis mineur in de originele versie en g mineur in de orkestversie). De Hongaarse dansen van Brahms vertonen verwantschap met de al even populaire Slavische dansen van Antonín Dvorak en hebben die mogelijk beïnvloed.

Na de pauze spelen Ellen Dijkhuizen en Ties Molenhuis een aantal Slavische Dansen van Dvorak.

De Slavische Dansen zijn de motor achter Dvořák's carrière. Met deze twaalf volksdansen wordt hij op slag beroemd en ze zijn tot op de dag van vandaag populair. Hij werd geïnspireerd door de Hongaarse Dansen van Johannes Brahms. Net als die van Brahms componeert hij ze voor piano vierhandig. Zijn uitgever Simrock in Hamburg haalt hem over om er versies voor orkest van te maken. Ze bestaan uit twee boeken met elk acht dansen. Dvorak gebruikt geen volksmuziek, maar schrijft zijn eigen melodieën. Die krijgen gestalte in oude vertrouwde volksmuziek als de Furiant, de Polka en de Dumka.

Ellen Dijkhuizen heeft gestudeerd aan het Conservatorium te Groningen, docerend musicus en uitvoerend musicus, bij Jan Marisse Huizing. Na afronding van haar studie specialiseerde zij zich bij Ronald Brautigam, Willem Brons, Roberto Szidon en Yara Bernette. In de afgelopen jaren werkte zij samen met diverse orkesten in Groningen, zo speelde zij in het voorjaar van 2011 met het Symfonieorkest de Harmonie onder leiding van Gerard Wiarda het derde pianoconcert van Bela Bartok.

Met de muziek voor 4 piano's van Simeon Ten Holt is Ellen regelmatig te horen geweest. Samen met Kees Wieringa, Polo de Haas en Arielle Vernede hebben deze pianisten behalve "Canto Ostinato" ook de composities "Lemniscaat" en "Meandres" uitgevoerd en op CD tijdens live-uitvoeringen in Muziekcentrum Vredenburg te Utrecht vastgelegd.

In februari 2010 heeft Ellen samen met Francien Hommes "Canto Ostinato" voor 2 piano's uitgevoerd in de Tramwerkplaats te Winschoten met medewerking van dansleerlingen van de Theaterschool in een choreografie van dansdocent Paul Eliazer.

Naast het begeleiden van Capella Oecumenica is zij ook vaste pianiste van het vrouwenkoor Sola Gratia uit Uithuizermeeden.

Als pianodocent is zij verbonden aan de Muziekschool Oost-Groningen te Winschoten.

Daarnaast heeft zij haar eigen Pianoschool, gevestigd te Zandweer.

Het componeren van Ellen Dijkhuizen heeft inmiddels zijn vruchten afgeworpen o.a. in de liederencyclus Over de huid van mijn geheugen, composities gebaseerd op het leven van Jaap Meijer (de vader van Ischa Meijer) die zijn gedichten in het Gronings publiceerde onder het pseudoniem Saul van Messel.

Momenteel is Ellen bezig met het op muziek zetten van de Chassidische Legenden van H.N. Werkman, verhalen die zijn vertaald in het Gronings door de dichter Jan Siebo Uffen. Deze werken zullen in april 2015 in première gaan onder de titel "Onder de weg en over de locht"

Met pianist Ties Molenhuis heeft zij in de afgelopen jaren een aardig quatre-mains repertoire opgebouwd. Het pianoduo zal op zondagmiddag 27 april 2014 weer te horen zijn in de serie Kunst op de deel te Meeden. Zie www.kunstopdedeel.nl

Ties Molenhuis (1954) studeerde piano en orgel aan het conservatorium te Groningen bij respectievelijk Luctor Ponse en Wim van Beek. Hij vervolgde zijn pianostudie bij Jet Röling aan het conservatorium te Zwolle.

Cursussen koordirectie volgde hij bij Hans van den Hombergh, Barend Schuurman en Daniël Reuss en orkestdirectie bij Zsolt Deaky. Hij is werkzaam aan het IVAK, centrum voor kunst en cultuur te Delfzijl als docent piano, muziektheorie en muziekgeschiedenis. Hij verleent regelmatig zijn medewerking aan concerten als begeleider van vocale en instrumentale solisten en ensembles.

Al meer dan dertig jaar leidt hij het vrouwenkoor Sola Gratia in Uithuizermeeden, waarmee hij vooral originele werken voor vrouwenkoor uitvoert. Hoogtepunten waren uitvoeringen met het Stabat Mater van Pergolesi, het Stabat Mater van Abos, het Miserere van Hasse, Missen van M. Haydn en a ceremony of Carols van Britten.

Vanaf 1985 leidt hij Capella Oecumenica. Aanvankelijk als cantor van de Protestantse kerk in Delfzijl en later in de functie van dirigent van het kamerkoor.

Naast liturgische muziek voert Capella ook muziek uit van de grote componisten.

Hoogtepunten waren uitvoeringen van In memoriam Anne Frank van de Engelse componist Goodall, The Crucifixion van Stainer en de Petite Messe Solennelle van Rossini.

Molenhuis is verder organist op het Hinsch orgel in de Mariakerk en het Mense Ruiters orgel in het Anker beiden te Uithuizermeeden. Daarvoor werkte hij als organist in Delfzijl en Appingedam.

Sinds de negentiger jaren werkt hij samen met de pianiste Ellen Dijkhuizen. In 1999 gaven ze een drietal uitvoeringen van het 4e pianoconcert van Ludwig van Beethoven met Ellen als pianosoliste en Ties als dirigent van het symfonieorkest de Harmonie. Sinds 2011 vormen Ellen en Ties een vast pianoduo.